

probuđenog ljudstva koje otkriva novi svet, u proleterskom graditeljstvu uprkos osvešćalim normama starog društva, — već u etički i emocionalno sterilizovanim laboratorijama moderne tehnologije, u savršeno veštački provetranim — kondicioniranim za disciplinovanu ljudska čula, uvežbane socijalne reflekse i programirane racionalne aspiracije — zdanjima modernih tehnokratskih korporacija, znalački vođenih državnih ureda, centralama za upravljanje potrošačkim apetitima, javnim mnenjem, političkim ponašanjem, dizajnom celokupne proizvodnje podređene vlastitoj ambalaži, estetskim i erotskim doživljajima ljudskog bića.¹

Svrha ovoga rada sastojala se u tome da se pokaže kako se tehničkom razvitku ne može prepustiti da sam rešava društvene i ljudske probleme. On može samo delimično da razreši, tačnije rečeno, može samo da obezbedi izvesne važne uslove, ali, kao što smo pokazali, same po sebi nedovoljne za razvitak društva i čoveka kao ljudskog bića. Tehnokratski način mišljenja efikasan je samo kad je u pitanju određivanje sredstava koja su potrebna za ostvarivanje postavljenih ciljeva. Zato naučno-tehnička revolucija danas dovodi do toga da društvo sve više teži da se preobrti u civilizaciju koju karakteriše traženje neprekidnog usavršavanja sredstava pri punoj ravnodušnosti za ciljeve. Svaki pokušaj suprotstavljanja naučno-tehničke revolucije socijalnoj je neosnovan, jer se bazira na neosnovanom suprotstavljanju cilja i sredstava, i već smo istakli da naučno-tehnička revolucija znači sredstva pomoću kojih se mogu postići određeni ciljevi.

Tek organizovanim naporom društva koje bi uporedo sa tehničkim razvitkom stvaralo humane tehničke uslove, mogu se razrešiti problemi koji nastaju kao posledica tehniciziranja savremene civilizacije. Na pitanje o mestu i ulozi tehnike u progresu čovečanstva, može se odgovoriti samo ako se tehnika poveže sa humanijim društvenim odnosima. Tek tada se ona može svesti na sredstvo koje će služiti višim ljudskim ciljevima, i tek tada se možemo osloboditi mita o tehnici. Ako se to zaboravi, ako se na prvo mesto stavi tehnički razvitak i ako se uporedo sa njim nerazvijaju novi odnosi među ljudima i nova društvena klima, onda je tehnicizam neminovan.

Razvoj naučno-tehničke revolucije praćen je nekritičkim proglašavanjem tehnike za najviši i najpotpuniji oblik ljudskog progressa. S druge strane postoje i takve vrste kritike koje tehniku smatraju samu po sebi nehumanom. Po mišljenju profesora Pečuljića obe ove koncepcije su konzervativne jer umesto da služe ljudskoj akciji, one je dezorijentišu i upućuju na slepi kolosek.

Vizija tehnokratizma potpuno zanemaruje ljudske interese, vrednosti i društvene odnose. Kao reakcija javlja se apstraktno-humanistička kritika tehničke civilizacije, koja ne vidi velike mogućnosti koje sobom nose proizvodne snage. Ova poslednja koncepcija zaboravlja i zanemaruje sledeće momente:

— ne vidi da je problem u karakteru društvenih odnosa u kojima se tehnika primenjuje,

— da za sve ovo nije kriva sama tehnika već tehnokratija kao društvena sila koja nečovečno upotrebljava tehničku moć.

Naravno da su ovo samo neki aspekti odnosa naučno-tehničke i društvene revolucije, posebna pitanja o kojima bi se moglo raspravljati su: — razvoj naučno-tehničke revolucije i njene posledice u kapitalističkim odnosno socijalističkim društvenim odnosima. Dalja pitanja su kako naučno-tehnička revolucija da se primenjuje u nerazvijenim zemljama, odnosno koliko naučno-tehnička revolucija predstavlja prepreku za socijalizaciju i svestrani razvitak ličnosti.

Kako automatizacija proizvodnje zahteva nove kadrove to se javlja problem viška radne snage, koja se isključuje iz procesa neposredne proizvodnje.

Ipak najveći problem, a njega smo pokušali osvetliti u ovom radu, je pitanje odnosa naučno-tehničke i društvene revolucije, odnosno kako naučno-tehnička revolucija umesto da se odnosi kao sredstvo postaje cilj sam za sebe.

¹ H. Markuze — »Čovek jedne dimenzije« — str. 62

² Z. Vidaković — »Kovači lažnog progressa«, Beograd, 1974. god.

³ Sociološkom analizom svakidašnjice bavio se Lefevr u svojim radovima »Kritika svakidašnjeg života« i »Antisistem«

⁴ Z. Vidaković, isto, str. 236

⁵ Šire videti u »Voprosii filozofii« br. 3/1970

⁶ Voprosi filozofii br. 2/1970

⁷ I. Kuvačić — »Obilje i nasilje« str. 9

⁸ M. Popović — »Problemi društvene strukture« str. 299

⁹ I. Kuvačić — »Obilje i nasilje« str. 15

¹⁰ I. Kuvačić — »Marksizam i funkcionalizam« str. 5

¹¹ Grupa autora — »Naučnotehničkaskaja revolucija i socijalizam«, u redakciji akademika B. M. Kedrova

¹² V. G. Marhov »Filozofske i sociološke probleme naučno-tehničke revolucije«, Lenjingrad, 1973. str. 6

¹³ M. Kornejev — »Kritičeskij analiz nekotarih novejših buržuznih teorij razvitiija ličnosti u uslovijah naučno-tehničke revoluciji«, str. 23

¹⁴ Isto, str. 24

¹⁵ Isto, str. 29

¹⁶ Kod nas je prevedeno više dela koja tretiraju ovu problematiku: Strajberov »Američki izazov«, Maleova »Nova radnička klasa«, više knjiga o kibernetici, (R. Viner: Kibernetika i društvo, zatim Garodijeva Velika prekretnica socijalizma.

¹⁷ R. Rihta »Civilizacija na raskršću«, str. 10

¹⁸ R. Rihta »Civilizacija na raskršću«, str. XII

¹⁹ H. Markuze »Carstvo nužnosti i carstvo slobode ponovno osmotreni«, Praxis br. 1—2, 1969.

²⁰ H. Lefevr: Antisistem, str. 21

²¹ Z. Vidaković, »Raskršće radničkog pokreta« str. LIV

jovan strezovski

Letnja romansa

1. Podne

Zreli plod koji se ne da uhvatiti
Užareno ogledalo koje te ne ispusta iz vida
Zlatni insekt koji drži zemlju u mreži
Ravnoglasje zategnuta luka
U mednom sudu tihi skup krilasača
Mirovanje između dve vatre

2. Klasje

Sunce se odranja povrh klasja
Zemlja miriše na pečenu pogaču
Ptice pevaju i veličaju slavu svog boga
U boji raste dobar duh

Odljekuju udari klasja o tvrdi vazduh
U pregršti im se slivaju zlatnici
Zemlja me ubija sitošću

3. Cvet

Kroz crvena usta malka preliiva se u kaplje gusta sunčevina
Ljubičice se kao tek ispišljeni ptići hrane suncem
Reka se vijje kao nevestinski veo
Vodena frula je pomešana s mnogim svirkama
U ušima mi bubnjaju svirke s bubamarine svadbe
S jednim pijanim cvetom zdravim se do beskraja

4. Plod

Sunce je zapalilo kuću
da bi živelo bogato s vatrom
Plaši te zreliina ploda
kao da si se popeo na najviši vrh života

Na zlatnom dlanu
miza svetle predele zemlje
nosi te sunce u svoj svet

6. Požar

Zapaljeni snop na vrhu neba
Raspada se slika prostora
Vode ne mogu da skupe sve u sebi
Planine se okreću na glavu
Sunce gori u cvetnom požaru
Cveće ne može ništa da uteši
Ono u meni ja u njemu jaučemo
Kao ratnici na samrti

7. Bik

Sunčev se bik vuče kroz livade
Rije udarajući rogovima u zemlju
Pritiskuje teškim kopitom i riče za krv
Malo mu je polje da bi ga isisalo

Neprestano ide ovim putem
Nasrće sve dok mu neko ne oduzme srce
Rilkom nestaje u požaru
Ostaje zemlja da krvari probodena
I blještavi mač zaboden u procepu hridina

Preveo sa makedonskog
Risto VASILEVSKI